

Kotryna Gurevičiūtė

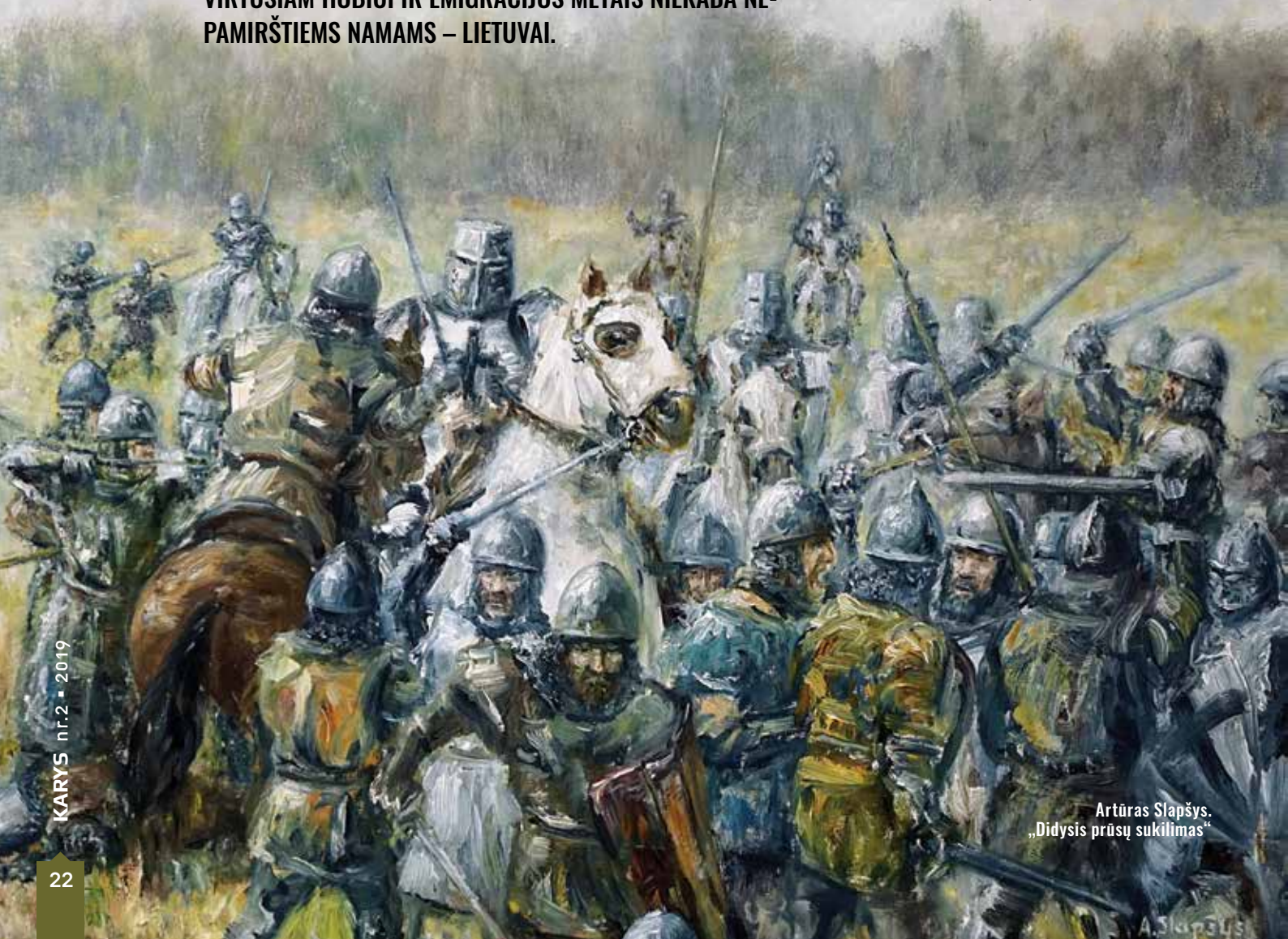
MEILĖ TĖVYNEI – VIKINGŲ IR KARIŲ VEIDUOSE

SKANDINAVIJOS VIKINGŲ
PORTRETAI IR LIUVOS
DIDVYRIAİ, NUO SENO

KOVOJĘ UŽ LAISVĄ TĖVYNĖS GYVAVIMĄ, – TAI DAILININKO ARTŪRO SLAPŠYS PAVEIKSLŲ VEIDAI. IŠ KAUNO KILĖS MENININKAS, PENKIOLIKA METŲ PRALEIDĖS JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTIJOSE (JAV), ŠIANDIEN VĒL KVĖPUOJA GIMTINĖS ORU IR, GYVENDAMAS ŠIUOLAIKINIO PASAULIO RITMU, TEPTUKU MENA GILIĄ SENOVĘ. DAILININKAS ŠYPSOSI, NES KŪRYBA KURSTO DVIGUBĄ MEILĘ: DARBU VIRTUSIAM HOBIUI IR EMIGRACIJOS METAIS NIEKADA NE-PAMIRŠTIEMS NAMAMS – LIUVAI.

Pirmoji galerija –
namai

Kaip pasakojo pats dailininkas, jo kūryboje istorija dominavo nuo pat pradžių, ši tema jo neapleido ir gyvenimo JAV laikais, kai tapyba tebuvo mylima veikla, leidžianti maloniai atsipūsti po dienos darbų. Dar būdamas mažas mokykloje A. Slapšys labiau nei kitomis susidomėjo piešimo pamokomis. Vis dėlto, nors ir anksti atradęs džiaugsmą teikiančią veiklą, dailininkas teigė ilgą laiką nejutęs postūmio šį hobį paversti darbu. 1996 m. išvykęs už Atlanto, vyras kurį laiką dirbo kitoje srityje, tačiau skatinamas minčių, aplankydavusių ilgais vakarais, galiausiai ryžosi tapyba užsiimti rimtai, ir nuo mažumės širdy nešiota meilė menui netrukus atvėrė duris į sėkmingą dailininko karjerą. Pirmieji kūriniai, kuriuose vyravo abstrakcijos ir simbolizmas, įkūnijo viduramžius, anti-

Artūras Slapšys.
„Didysis prūsų sukilimas“

kinės Graikijos istoriją, įamžino žymių praeities asmenybių portretus.

A. Slapšys su šypsena prisimena, kad pirmieji laipteliai sėkmės ir žinomumo link buvo savi namai – jie, galima sakyti, kurį laiką atstojo galerijų erdves. „Nutapiau tiek daug paveikslų, bene šimtą. Aš tiesiog juos išdėliodavau kambaryje ir į svečius ateidavę amerikiečiai draugai apžiūrindavo, kartais nupirkdavo kurį nors, kai kuriuos tiesiog padovanojau. Po kiek laiko bičiuliai padėjo ieškoti mano paveikslams kitų patalpų“, – prisimena dailininkas. Pradėjus rengti parodas, mezgėsi ryšiai su vietiniais dailininkais, žmonės vis labiau domėjosi lietuvių emigranto kūryba, jo darbai buvo perkami. Konkurencija, kaip sako A. Slapšys, nevargino, santykiai su JAV dailininkais buvo nuoširdūs, visi vienas kitą palaikydavo. Paskutiniaisiais gyvenimo JAV metais jis lankė dailės kursus pas graikų kilmės meno dėstytoją Fotio Zemenidį, kuris, pasak pašnekovo, daugiausia išmokė bendravimo su kitais dailininkais.

Dalydamasis gyvenimo už Atlanto prisiminimais, A. Slapšys pripažįsta, kad galimybių šalimi vadinama Amerika jį išties priėmė į savo glėbį: „Sakyčiau, kad ten labiau vertinamas menas. Žmonės labai žavisi rankų darbu ir supranta jo vertę, taip pat labiau reiškia emocijas apžiūrindami

kūrinius, nevengia autoriui pasakyti komplimentų. Atrodo, kad paveikslai Amerikos žiūrovams sukelia daugiau jausmų nei lietuviams. Gyvendamas ten tikrai jaučiau didelį palaikymą. Be to, reikia nepamiršti, kad JAV vyrauja daug platesnė rinka – gerokai daugiau

galerijų ir žmonių, galinčių sau leisti įsigyti meno kūrinių.“

Nuo klasikos iki sunkiojo roko

Grįžimas į Tėvynę po penkiolikos metų, praleistų gyvenant Amerikos žemėje, dailininkui nebuvo visiškai lengvas. Kaip jis sako, prireikė maždaug pusmečio, kol priprato prie gyvenimo Lietuvoje. „Tokie pokyčiai kelia šiek tiek depresyvumo. Tačiau JAV mane išmokė vieno labai svarbaus dalyko – optimizmo. Be jo šioje šalyje paprasčiausiai pražūtum, todėl niekada negali sau leisti pasiduoti neigiamoms mintims. Privalai visada eiti į priekį“, – sakė dailininkas, 2011-ųjų pabaigoje grįžęs į gimtąjį Kauną. Surengęs keletą parodų jis užmezgė ryšius su Lietuvos karininkais, istorikais ir kitais savo šalį mylinčiais žmonėmis. A. Slapšys pasakojo, kad šios pažintys dar labiau paskatino imtis istoriją ir karą menančio žanro. „Tėvynėje daugiausia dėmesio skiriu Lietuvos karo istorijai, jaučiu pagarbą mūsų kovotojams. Grįžus namo teko susidurti su kai kurių dailininkų nuomonėmis, kad mano paveikslų temos

Artūras Slapšys: „Tėvynėje daugiausia dėmesio skiriu Lietuvos karo istorijai, jaučiu pagarbą mūsų kovotojams.“

Artūras Slapšys. „Vilties spindulys“

nemadingos, turinčios mažai potencialo ir panašiai, tačiau aš žinojau savo kelią ir nesidairydamas juo einu iki šiol“, – užtikrintai teigė menininkas.

Paklaustas, kaip dažnai jo fantazijas aplanko mūza, tapytojas neslepia, kad

jau kurį laiką nesiiama naujų darbų, tačiau dėl to nesijaudina. Pasak jo, įkvėpimas ateina tada, kada reikia. Žinoma, kaip ir dauguma kūrybiškos sielos žmonių A. Slapšys idėjų randa tam tikruose, jo širdžiai mieluose daly-

kuose. „Mane labai įkvepia muzika. Tai gali būti ir klasika, ir sunkusis rokas – priklauso nuo to, koks tuo metu tapomas paveikslas. Mėgstu, pavyzdžiui, roko grupę „Rainbow“, jos klausiau tapydamas simbolistinį paveikslą „A Gleam of Hope“ („Vilties spindulys“), kuris perteikia už karus daug stipresnę viltį: vaizduojamos kaukolės įprasmina žuvusius karius, tačiau tarp mirusiųjų augančios ir į krentantį lengvą saulės spindulį besistiebiančios gėlės simbolizuoja žmonijos lūkesčius, kad karas baigsis ir išsivyras ramybė. Netrukus šis paveikslas buvo nupirktas rimto JAV kolekcininko.“

Mistinis vikingų pasaulis

„Jau gyvendamas Lietuvoje parduviau savo tapybos darbą „Genijus“ – Leonardo da Vinci’io portretą. Jį tapydamas klausiau Johanno Sebastiano Bacho. Esu sukūręs ir septyniolika žymių vikingų portretų, daugelis jų šiuo metu eksponuojami Islandijoje, Husaviko mieste esančiame muziejuje „The Exploration Museum“. Ekspozicija apima vikingų ir modernius laikus. Tapydamas šiuos paveikslus vadovavausi vien tik savo vaizduote. Vienas iš mano įamžintų veidų yra Gardaras Svavarssonas, jis laikomas

Artūro Slapšio paveikslų ekspozicija Islandijos muziejuje „The Exploration Museum“.

Husaviko miesto įkūrėju. 2014-aisiais minėto muziejaus įkūrėjas Örylguras Hnefillis Örylgssonas šį mano paveikslą rado internete ir jį įsigijo. Anksčiau minėto vikingo niekas nebuvo nutapęs, todėl jo įvaizdį, kokį nutapiau, islandai priėmė kaip relikvą“, – apie sėkmę vikingų krašte pasakoja A. Slapšys. Apie pastarąjį tapytojo darbą 2014 m. buvo išspausdintas straipsnis Husaviko miesto laikraštyje „Skarpur“. Dailininkas priduria, kad Islandija jam taip pat yra įkvėpimo šaltinis: ši šalis savo sunkiai apsakomu grožiu jo mintis nuskraidina į tolimiausias erdves. „Į Islandiją buvau nuvykęs 2016-ųjų rudenį. Vaikščiodamas šios šalies žeme jaučiausi tarsi apgaubtas mistikos. Ten beveik nėra žalumos, daug samanotų akmenų, kalvų, krioklių, ir visada tvyro keista, nepaaiškinaama atmosfera“, – prisiminė A. Slapšys. Už geriausią tapybos darbą vikingų tema šį menininką Norvegijos vikingų muziejus „Lofotr“ 2018 m. įvertino pirmąja vieta.

Pagarba Tėvynės gynėjams

Pasak A. Slapšio, tapant vieni iš emociškai sunkiausių paveikslų jam buvo „Tremtis“, skirtas išremtiems ir nužudytiems Lietuvos žmonėms atminti, „Vilties spindulys“, „Laisvė“, taip pat

triptikas „Prašau, leisk man gyventi“, primenantis Holokausto aukas – vaikus. „Šios temos tiesiog sujaudino mano sielą“, – sakė dailininkas.

Didžiausias iki šiol nutapytas A. Slapšio paveikslas yra „Saulės mūšis“. Jo kopija praėjusiais metais

buvo panaudota kaip iliustracija Lietuvos 100-mečio minėjimui skirtame straipsnyje, publikuotame latviškame istoriniame žurnale „Ilustreta Vesture“. Savaiame suprantama, kad paveikslai, kuriuose vaizduojami mūsų krašto kariai ir istoriniai įvykiai, yra kultūrinis

Lietuvos ir jos kariuomenės paveldas. Dailininkas sako, kad jis ne tik daro tai, ką mėgsta, bet jam labai svarbus yra ryšys su savo šalies istorija, Lietuvą ginančiais žmonėmis: „Manau, kad tarp kariškių ir civilių turi būti abipusė pagarba. Gyvendamas JAV pažinojau keletą armijoje tarnaujančių vyrų ir tikrai buvo matyti, kad vietiniai žmonės juos gerbia. Tas pats turi būti ir Lietuvoje, nes karo atveju tai būtų pirmieji žmonės, kurie stotų mūsų visų ginti. Mano visi lietuviai draugai kariškiai yra inteligentiški žmonės, su jais visada malonu ir įdomu bendrauti, todėl dar labiau norisi puoselėti šį ryšį, paminėti svarbias datas, pavyzdžiui, mūsų Kari-

nių oro pajėgų šimtmetį.“

A. Slapšys taip pat yra nutapęs kuni-gaikštį Vaidotą, kurio vardu pavadintas vienas iš Lietuvos kariuomenės mechanizuotųjų pėstininkų batalionų. 2017 m. dailininkas apdovanotas padėkos raštu už šio bataliono, kuriam padovanojo minėtąjį paveikslą, istorijos tradicijų tęstinumo puoselėjimą. Menininkas gali didžiuotis palaikydamas ryšį ne tik su Lietuvos, bet ir Ukrainos kovotojais, kuriuos kartu su mūsų šalies delegacija aplankė 2015 metais. „Vežėme ten mano paveikslų kolekciją. Grįžęs namo nutariau, kad noriu ukrainiečiams atsidėkoti ir keletą paveikslų nusiunčiau, kad parduotų juos vietiniams verslinin-

kams aukcione, o visus gautus pinigus skirtų sužeistiems kariams gydyti. Po kiek laiko vykome aplankyti vieno kario į Lucką: pažiūrėti, kaip jis sveiksta. Vėliau dar kartą surinkome šiek tiek pinigų“, – sakė A. Slapšys, 2015-ųjų sausį už Lietuvos istorinės atminties išsaugojimą ir paramą Ukrainos žmonėms apdovanotas kristalu „Gerumas“.

Skaudus lakūnų likimas

Lietuvoje rengdamas parodas A. Slapšys susipažino su viduramžių mūšių scenas atkuriančiais ir relikvų rekonstrukcijas darančiais žmonėmis. Dailininkas sakė, kad tapydamas itin senų laikų istorines asmenybes, pavyzdžiui, viduramžių Lietuvos valdovų portretus, pasikliauja vien savo vaizduote, tačiau kai kurie veidai reikalauja tikslaus bruožų atkartojimo. Pavyzdžiui, paveikslų ciklas „Tarpukario Lietuvos karo lakūnai“. Šie darbai siejami su šiemet minimu Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų (KOP) šimtmečiu. Pernai paveikslų paroda „Tarpukario Lietuvos karo lakūnai“ buvo surengta Kauno apylinkės prokuratūroje ir A. Slapšys už ją buvo apdovanotas padėkos raštu.

Idėją nutapyti keturiolika mūsų šalies žymių karo lakūnų A. Slapšiui pasiūlė KOP vyriausiasis puskarininkis srž. mjr. Alvydas Tamošiūnas. Dailininkas sakė, kad šio sumanymo

Artūras Slapšys. „Saulės mušis“.

ėmėsi su dideliu noru ir užsidegimu. „Norėdamas nutapyti šių žmonių portretus, skaičiau jų biografijas, bandžiau išsivaizduoti, kokius gyvenimus jie nugyveno. Šie vyrai buvo tikri Lietuvos patriotai, didvyriai. Skaudu, kad beveik visų jų likimas tragiškas. Vis dėlto, nors tapyti šiuos paveikslus buvo labai įdomu, tačiau susidūriau ir su tam tikrais iššūkiais. Tapant kokius nors vaizdus galima, kaip sakoma, džiazuoti, o konkrečių žmonių portretai reikalauja daugiau dėmesio skirti tapymo technikai“, – sakė A. Slapšys. Jis prie kiekvieno šio ciklo paveikslu su teptuku rankoje praleisdavo maždaug po septynias valandas tris penkias dienas.

Visų Lietuvos karo lakūnų portretai, išskyrus 1929 m. žuvusį Praną Gudyną, A. Slapšio paveiksluose vaizduojami kartu su jų pilotuotais lėktuvais. Išskirtinį sprendimą paveikslo fone nutapyti Kauno muzikinį teatrą lėmė P. Gudyno žūtis aplinkybės: vos 29-erių jaunuolis, tuometinio Lietuvos premjero Augustino Voldemaro adjutantas, per pasikėsinimą į politiką prie minėto teatro savo kūnu uždengė ministrą pirmininką ir jį išgelbėjo didvyriškai paaukodamas savo gyvybę.

Dailininkas teigė, kad, norint nutapyti tiksliai realistiškus žmonių veidus, reikia turėti ir tikrus faktus liudijančių vaizdų bei kitokio pobūdžio informacijos. Taigi prieš imdamasis kūrybinio darbo A. Slapšys ieškojo fotografijų, jas, kaip pats sako, dažniausiai nesunkiai rasdavęs internete. Tiesa, pavyzdžiui, išlikusių pirmojo mūšyje žuvusio Lietuvos karo lakūno Juozo Kumpio fotografijų beveik nėra. A. Slapšius pavyko rasti vos vieną mažą šios asmenybės nuotraukėlę, publikuotą knygoje. „Šių lakūnų portretai – vienas iš daugiau emocijų atsiėjusių kūrybinių procesų. Tapydamas pagal tikras fotografijas jaučiau didelį dvasinį ryšį su vaizduojamais žmonėmis. Skaičiau kiekvieno kario biografiją, ir visų jų likimai skaudūs, dauguma žuvo, būdami labai jauni, kai kurie buvo sušaudyti, išremti. Tapydamas mintimis nuklysdavau į kiekvieno lakūno gyvenimą, išgyvendavau jų patirtą liūdesį“, – pasakojo dailininkas A. Slapšys. ■

Artūro Slapšio asmeninio archyvo nuotr.

